

Traç de la rasa dels dies: la poesia d'Albert Ràfols-Casamada

No pas escoltar el so aquí mateix (el poema, la pintura), sinó el seu tornaveu en un altre indret (la pintura, el poema). No pas la immediatesa de les imatges —verbals, visuals— ans les idees i el sentiment de les idees: el(s) deliris(s) del somni damunt del canemàs de la raó.

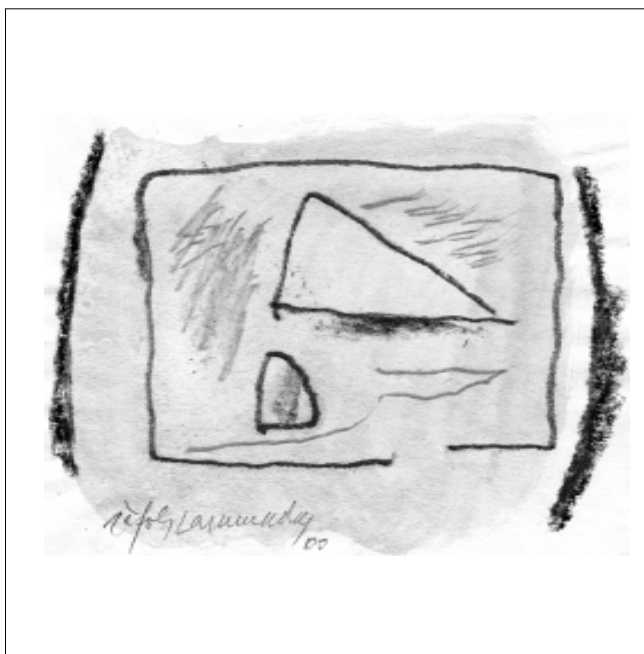
Aquesta és una de les lectures possibles, segurament la més profunda, que es pot fer de l'obra d'Albert Ràfols-Casamada. Una obra —ara ja es pot dir així— decisiva: l'obra de qui ha exercit el mestratge sense voler-ne ser, de mestre. Perquè el mestratge s'ha d'exercir des del rigor del fer, de la *poési* (i no pas des del «munt d'or i nacre» del poder). Al capdavant, tant se val si aquesta poètica dobla el seu *dir* en un mateix, únic discurs, car «plàstica i poesia són sinònims» (Novalis), o si ho fa des de disciplines suposadament diferents. I és que pintura i poesia, per a Ràfols, no han estat més que dues *formes* d'expressar un mateix pensament: la vivència de la vida viscuda feta a través d'un llenguatge propi. Aquesta identificació de les «dues escriptures» té una llarga tradició en la història de la cultura, tant oriental com occidental. No caldria més que recordar els noms de Shitao i Wang Wei, de Günter Grass i Aurélie Nemours. O, més a la vora nostra, de Pic Adrian i Benet Rossell.

Ona de pedra en l'instant dels adéus, el seu art no té edat. Ni lloc: món suspès en l'aire, lleuger, delicat —com passos sotjant una terra blana. I un espès silenci embolcallant-ho tot. Silenci de l'origen, remor de límits, tan sols. Atrapar l'instant.

L'obra poètica d'Albert Ràfols-Casamada va fer eclosió amb la publicació de *Signe d'Aire* (Llibres del Mall, 1976), un volum de gran solidesa que reunia 194 poemes escrits en els anteriors nou anys. El llibre va causar un positiu impacte en aquells que seguien amb atenció la creació poètica d'aleshores, no solament perquè emergia amb força una activitat de Ràfols poc o mal coneguda (més enllà de la seva creativitat artística i de la tasca pedagògica, activitats per les quals ja era conegut i reconegut), sinó perquè la qualitat i originalitat d'aquella veu contrastava amb l'enfadosa cançó que, en general, s'anava repetint i perpetuant —amb noms diferents— al llarg d'aquells anys de pretesa «renovació» poètica. Després vindrien entregues tan importants com *Territori de temps*

(Quaderns Crema, 1979) i *Angle de llum* (Edicions 62, 1987), que van acabar de consagrar-lo com un autor ineludible.

La «nova versió» de *Signe d'Aire* (Proa, 2000) té voluntat d'Obra Poètica Completa (1939-1999): un volum de més de mil cent pàgines, que aplega 848 poemes, aproximadament la meitat dels quals són inèdits o de circulació restringida. Ramon Balasch, curador de l'edició, ha fet un extens i descriptiu pròleg, on desgrana les circumstàncies de cadascun dels diversos llibres i *plaquettes* que componen aquest llibre.

Seixanta anys de producció poètica finalment aplegats: vet aquí què és aquest *Signe d'Aire* que se'ns mostra com una aventura intel·lectual de primer ordre, amb uns resultats brillants i una radical coherència interna. Cal esperar que Ràfols, d'una vegada i per totes, sigui tingut en compte com el poeta important que és, ben al marge d'altres terrenys on ha excel·lit, també, de forma brillant —incloent-hi la memorialística.

En aquest llarg camí que la lectura del miler llarg de pàgines ofereix destaca, en primer lloc, la gran diversitat de registres que la veu de Ràfols adopta, sempre al servei d'un *dir* que ja s'entreveia en els primers poemes (datats en la immediata postguerra) i que no ha fet més que reafirmar-se al llarg dels anys: la creació d'un estat anímic en el lector per tal que aquest s'interrogui sobre ell mateix i sobre allò que l'envolta, tot traslladant-lo a una *altra* realitat. Un món bastit en l'equilibri entre la veu i l'enigma: el cor mateix de la poesia.

I és en aquest entreteiximent on reposen els elements que configuren els llocs comuns a tota la seva poesia —tan visual!—: el marc urbà (fachanes, terrats, balcons, finestres, fums) i el marc de la natura (lluna, estels, firmament, arbres, escorces, fulles) i, encara, l'inquietant món de les natures mortes. D'aquesta manera, cada poema adquireix una forma específica, que li és pròpia i que condensa el seu propi *dir*, i el pensament resta amagat entre els versos per constituir un tot amb la forma. El poema «és un dit que assenyala», que serveix per a «trenar llum i silenci / ritmar les nostres sangs / i amb cadenes de joia / lligar espai i temps».

En la poesia de Ràfols hi ha tocs de Salvat-Papasseit, com s'ha dit tantes —massa!— vegades. Però també és possible escoltar-hi les veus de Reverdy i Ungaretti (a qui, com a Celan, va traduir) i ressons de la millor tradició poètica del nostre temps (Saint-John Perse, Eliot, Apollinaire, Benn). Seria injust, doncs, no esmentar la quantitat de petges que poden resseguir-se al llarg del volum, i que palesen un aspecte, no prou destacat, en la personalitat de Ràfols: el seu bon gust, la seva alta qualitat com a lector —en uns temps de definitiva pobresa intel·lectual— i l'interès mostrat per totes les coses, per totes les disciplines del saber: res no li és aliè. És en aquest sentit que el poeta se'ns apareix com un veritable mestre d'humanitats, en el sentit més clàssic del mot.

Amb *Signe d'Aire* guanya espais la poesia que conrea la nuesa de la paraula, el mot essencial i precís, «el silenci fet paraules». La síntesi. Després d'aquesta edició, ja ningú no podrà qüestionar —per si hi havia algun dubte— que Albert Ràfols-Casamada és un dels (pocs) noms imprescindibles de la poesia —no solament catalana, però també— de la segona meitat del segle XX.

Escriure (tota) una vida. Fer-ho amb lletra menuda: afixar no pas els grans (inexistents) esdeveniments, sinó el traç de la rasa dels dies. L'obra d'Albert Ràfols, com un bosc confegit de cal·ligrafia sonora, progressa i s'acreu en vigor i en rigor mentre la seva —ja llarga, fecunda— existència progressa: «A mesura que vagis escrivint / més el teu llibre s'anirà enriquint», com ens reclama el dístic final del tantè sonet shakespearà.